

*Михайло Іванович Найдѐонов,
доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін ДУІТ,
директор Інституту рефлексивних досліджень і спеціалізації ІРІС (Київ)*

ЧИННИК МЕДІА У ГРУП-РЕФЛЕКСИВНОМУ МЕХАНІЗМІ ТРАВМУВАННЯ ТА ПРОТИСТОЯННЯ ТРАВМІ

Анотація. В організаційно-мотиваційній статті проблематизуються особливості впливів медіа в груп-рефлексивному механізмі травмуванню та протистояння травмі.

Ключові слова: медіатравмування, медіаспівтворчість, медіатранзитарність, груп-рефлексивний механізм, технології оцінки рівня медіатравмування.

Мета даного повідомлення – започаткувати рефлексивне середовище однодумців (Найденов, 1989; Найдѐонов, 2010-1) у межах розроблення технології оцінки рівня медіатравмування школярів під час війни за дистанційної форми навчання (Наказ МОН України 715 від 09.06.2023 «Про затвердження пропозицій щодо державного замовлення на науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію, сформованих за результатами конкурсного відбору»).

Ця мета ставиться для того, щоб забезпечити доступ до простору медіаспівтворчості та інвестицій у спільне благо всіх зацікавлених осіб (споживачів, науковців-виробників технології).

Для цього ми обґрунтуємо актуальність і суть розробки і далі звернемося до положень теорії групової рефлексії (Найдѐонов, 2010-1); (Найдѐонов, 2010-2) та основ мультимедійної технології збирання даних та забезпечення впливів (Найдѐонов, 2016).

Актуальність науково-технічної розробки дистанційної технології оцінювання рівня медіатравмування визначається високим рівнем травмивного стресу від воєнних загроз життю серед дорослого населення і дітей різного віку, браком адаптованого діагностичного інструментарію, що має психометричні норми для української вибірки з урахуванням віку і статі дітей. Загалом роль медіатравмування у картині комплексного посттравмивного стресового розладу дитини внаслідок масштабних бойових дій залишається недостатньо дослідженою. Створення технології сприятиме розв'язанню важливої наукової проблеми.

Суть розробки полягає у створенні комплексних опитувальників, які враховують вікову відповідність і містять міжнародно визнані шкали оцінки симптомів психотравмування, посттравмивних стресових розладів (ПТСР) у дітей і комплексного ПТСР, включаючи медіавпливи як чинник травмивного стресора. В умовах дистанційної освіти діагностичне тестування має відбуватися також у дистанційному форматі із супроводом дорослих (інтерв'юєрів-психологів або педагогів, які надають персоналізований доступ), а також у відповідності до вікових особливостей, включати присутність батьків. Отримання результатів діагностики з рекомендаціями щодо психологічної підтримки і спрямуванням до психологічної чи медичної допомоги також має відбуватися переважно в дистанційному форматі у відповідності до норм професійної психологічної етики і медичної деонтології.

Пропонуються наступні планові етапи розробки якісних і кількісних показників у технологічній реалізації оцінки рівня медіатравмування школярів:

1. теоретична пропозиція оцінки за змістом планується як скринінгова, так і глибинна за процедурою (для молодшої вікової групи не більше 15-20 хвилин, середньої – 20-30 хвилин, старшої – не більше 45 хвилин), яка може перериватися і продовжуватися у виконанні у відповідності до вимог методик (вікові категорії: 4-7 років; 8-13 років 14-18 років з урахуванням поєднання з іншими видами первинної і вторинної психотравмування, переклад і адаптація відповідних англійських методик);

2. експертна оцінка вікової відповідності;

3. пілотні випробування і апробування в масовому репрезентативному опитуванні;

4. психометричні висновки.

Завдання, які стосуються технології:

1. створення алгоритмів і відповідних програмних засобів для дистанційного проведення тестування і оцінки ступеня медіатравмування з урахуванням захисту даних та убезпечення дітей від ретравмування, тестування програм;

2. створення програмних засобів для пред'явлення результатів оцінювання рівня травмування з відповідними рекомендаціями (дитині і дорослому), тестування програм.

І в цілому створена технологія пройде **апробацію** створеної у формі проведення репрезентативного дистанційного опитування, що завершить затвердження вікових норм воєнних медіаризиків для сучасної української вибірки і уточнить межі вікових категорій, розрахунок психометричних показників. На її основі будуть зроблені комплексні висновки технологічної (споживацької та експлуатаційної) і психологічної частин.

Теоретичні засади розробки. Вимоги до науково-технічної (експериментальної) розробки визначаються вимогами до діагностичних процедур для дітей і відповідають професійному етичному кодексу Товариства психологів України, Національної психологічної асоціації, а також міжнародним нормам Європейської федерації національних психологічних асоціацій, що включає конфіденційне збереження даних, використання даних у найкращих інтересах дитини. З батьками дітей, які братимуть участь у дослідженні, підписуватиметься поінформована згода. Дослідження проводитимуться на базі закладів освіти, що укладуть угоду і визначать відповідального виконавця – користувача технологією на етапі апробації. Вимоги технологічності передбачають можливість користуватися технологією дистанційної діагностики і психологічної підтримки з широкого кола доступних пристроїв (комп'ютерів, планшетів, смартфонів) з різними оперативними системами (Apple, Windows, Android) та різними браузерами, вхід до системи тестування забезпечуватиметься персональними пароллями. Персональні дані (прізвище, адреса проживання) в базі даних не фіксуватимуться. У технологію буде закладено можливість інтерактивної комунікації. Вимоги щодо метрологічного забезпечення продукції зумовлено міжнародними інструкціями стандартизації психологічних методик через створення психометричних норм для національної вибірки. Вимоги до експлуатації (використання) виробу – максимально підвищити доступність, щоб кожен заклад освіти, забезпечений доступом до інтернету (мобільного інтернету), міг використовувати технологію. Немає необхідності створення макетів, моделей, експериментальних або дослідних зразків майбутніх виробів, які потрібні для виконання досліджень.

Вхідні положення теорії групової рефлексії (частковий перелік):

1. рефлексія оперує як визначеністю, так і невизначеністю (логічним і алогічним);
2. групова рефлексія вичерпує весь діапазон розуміння поняття рефлексії – від пояснювального до прогностичного значення.

Групова рефлексія визначається як багаторівнева інтра- та інтерпсихічна система переосмислення змістів, смислів, ресурсів, при цьому вона є різномодальною та реально-віртуальною. У багаторівневості рівень виступає спеціалізованим засобом проникнення в проблему, її перетворення і зняття (і доступний для спостереження в емпіричних проявах), а саме:

- відображувальний (вичленувальний);
- розуміючий (усвідомлювальний);
- перетворювальний.

Важливо розуміти, що ієрархія проникання у проблему на кожному рівні сполучається дискретністю на шкалі можливої якості опрацювання проблеми.

У результаті викладення доказів (Найдьонов, 2010-1) сформульовані **вихідні положення теорії групової рефлексії** надають можливість поміркувати про протистояння травмуванню.

Транзитарність	Взаємозумовленість	Реверсивність
<p>групова рефлексія є міжсуб'єктно-транзитарною, тобто її форми, здійснені в інтерсуб'єктному просторі однією особою, можуть бути використані іншими суб'єктами</p>	<p>супротяжні у спільному просторі й часі, процесирефлексії індивідуальних і групових суб'єктів є взаємообумовленими</p>	<p>рефлексивні процеси спрямовані на розширення чи концентрацію переосмислення</p>
Дискурсивна (емпірична) реконструкція		Керованість
<p>на основі аналізу дискурсу рефлексивні процеси можуть бути реконструйовані, а</p>		<p>зміни структур дискурсу здатні зумовлювати зміни рефлексивних процесів, забезпечуючи їх</p>

Оскільки групова рефлексія (=рефлексія) різномодальна та реально-віртуальна, положення про транзитарність (форми, здійснені в інтерсуб'єктному просторі однією особою, можуть бути використані іншими суб'єктами) набуває нового значення (наскільки і як рефлексія медійних персонажів та медіатизованих персон підсилює або пригнічує реальну рефлексію). Тобто, теоретичні зусилля в темі будуть зосереджені на з'ясуванні ролі медіа в груп-рефлексивному механізмі чинників травмування та протистоянні травмі (медіатранзитарність).

Прототипом технології оцінки рівня медіатравмування школярів під час війни за дистанційної форми навчання за технічним завданням розробки виступає мультимедійна технологія збирання даних та забезпечення впливів profprestige.org.ua. Демонстраційна версія доступна (Найдьонов, 2023) (http://www.questionary.profprestige.org.ua/android_asset/run.html#2022_demo_ukr#894248, де 894248 – код-пароль; ваша пошта може бути не публічною).

Замість висновків. Попри готовність авторського колективу до автономного виконання завдань досліджуваної теми та розробки пропонується опція співпраці для забезпечення простору самореалізації для кожного зацікавленого учасника у протистоянні травмі на персональному та інституційному рівні. Вітаємо у співпраці (iris_psy@ukr.net) (Найдьонов, 2022)!

Література

Найденов, М. І. (1989). *Групповая рефлексия в решении творческих задач при различной степени готовности к интеллектуальному труду* (дис. ... док., К.). URL: <http://iris-psy.org.ua/publ/000-163.pdf>

Найдьонов, М. І. Потенціал та актуалізація суб'єктності з позицій переосмислення її як ресурсу. *Вісник Одеського національного університету (Серія «Психологія»)*. 2010. 15. 11(2): 84–93. URL: https://iris-psy.org.ua/publ/st_0099.pdf.

Найдьонов, М. І. Формування рефлексивного управління в організаціях (docthesiс, Київ). 2010. 445 с. URL: <http://iris-psy.org.ua/publ/DDM.pdf>.

Найдьонов, М. І. Конструктивна рефлексія у масштабах відбиття реальності. ММТ-онлайн: синтез польового, тестового, апаратурного методів дослідження. *Інститут рефлексивних досліджень та спеціалізації*. 2023. С.149-154. URL: <http://doi.org/10.59416/CUUJ5613>; <https://iris-psy.org.ua/publ/CR23/CR23.pdf>.

Найдьонов, М. І. & Григоровська, Л. В. (2016). Репрезентативна рефлексія і рефлексивна ємність середовища спілкування як механізми профорієнтації при впровадженні Національної рамки кваліфікацій. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, вип. 38 (40). URL: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0144.pdf.

Найдьонов, М. І. (2022). *Перелік ситуативних публікацій*. Перечень ситуативних публікацій. URL: <http://iris-psy.org.ua/public.htm>.